

Bir Sedat Veyis Örnek Portresi Çizmeyi Denemek¹

Kurtuluş Kayalı

Sedat Veyis Örnek'in "Koşuya Geriden Başlamak" yazısı *Nesin Yıllığı*'nda yayınlanmıştır. *Nesin Yıllığı* böyle yaş dönümlerinde, yazarların veya entelektüellerin yaş dönemlerinde onlardan bir yazı istiyor. Tam da bu işte elli üç yaşında vefat eden, Sedat Veyis Örnek'le elliyaşında yapılmış bir konuşma. Hatta bir konuşmadan öte, bu bir yazı; yazı değil mi? Konuşma değil. Elli yılın muhasebesini yapmaya çalışıyor. Şimdi baktığınız zaman da ilginç bir durum yani, yolun sonuna geldiğinin çok fazla farkında değil ama orada bir hayat hikâyesi anlatılıyor. Aslında o metinler olağanüstü ilginç metinler, olağanüstü kolaylaştırıcı metinler. Türkiye'de entelektüelleri Türkiye'de yazar çizerleri değerlendirmek açısından önemli metinler, çünkü eğer ömrü vefa etse daha fazla sürse, atmışlı yaşlarda, yetmişli yaşlarda veya daha önceki yaş dönemlerinde orada bir takım konuşmaları bulmak mümkün. Ama baktığımız zaman onun konuşmasının tam da dönemi 1980, yani Aziz Nesin'in o yıllığında 1970'lerde konuşulmaz; çünkü 1970'te Sedat Veyis çok da belirgin bir biçimde daha Türkiye'ye ünü yayılmış bir entelektüel değil. Zaten yıllık da o dönemde çıkmıyor. Yani yazdığı çizdiği şeyler okunur durumda değil. Niye? Çünkü zaten Türkiye macerası bir biçimde daha sonraki bir dönemde, entelektüel olarak Türkiye macerası tam da 1961 yılında başlıyor. 1961 yılında doktorası bitince buradaasistan olarak çalışmaya başlıyor. Dolayısıyla ortama bir biçimde bakmak lazım, kendine bakmak lazım. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'ne bakmak lazım ve daha genel olarak da Türkiye'ye bakmak lazım. Bu anlamda Türkiye'de kendi bilim alanında yapılan çalışmalara da bakmak lazım. Yani bir birey olarak mesela ben tanıdığım çerçevede söyleyeyim: Ben hayatımda belki çok sınırlı şekilde karşılaştım, çok sınırlı sayıda karşılaştım. Bir gün telefon, telefonum çaldı. Aşağıda oturuyorum. İşte bu katta şu odalardan birinde değil mi? [*Eliyle koridoru göstererek*] oturduğu yer. Telefonda, kendisini tanıttıktan, ismini söyledikten sonra "Kurtuluş Kayalı siz misiniz?" dedi, "Evet, benim" de-

¹ Bu metin, 15 Kasım 2013 tarihinde AÜ DTCF Halkbilim Bölümü tarafından düzenlenen "Sedat Veyis Örnek Anma Etkinliği" kapsamında AÜ DTCF Tarih Bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. Kurtuluş Kayalı'nın, AÜ DTCF Halkbilim Bölümü öğrencisi Zeynep Gülveren tarafından deşifre edilmiş konuşmasıdır.

dim. “Bir çay, kahve içmeye odama gelir misiniz?” dedi. Kalktım yukarı çıktım, odaya girdim. Çok tuhaf bir görüntüyle karşılaştım. Nasıl tuhaf bir görüntüyle karşılaştım. Ben kapıyı çalıp içeri girerken, kalktı kapıya kadar geldi. Ben rahatsız oldum yani... Çünkü aramızda yirmi yaş fark var. Kapıya kadar geldi. Rahatsız oldum. Sonra ben bir koltuğa oturmaya kalktım. Koltuğa kadar geldi. Yani, ben oturmadan gitmedi. Ne yapacağımı şaşırdım. Ondan sonra yerine oturdu. Ondan sonra “Ne içersiniz?” dedi, kalktı, sigara tuttu. Sigaramı yaktı başımda bekledi. Ondan sonra yerine oturdu. Konuştuk. Söylediği şeyde şuydu: “Bizim öğrenciler senin dersini alabilir mi?” dedi, “Tabii, memnuniyetle” dedim. Ondan sonra da tam kalkacağım sırada, kalktım gidiyorum kapıya kadar geldi ve kapıda beni yolcu etti ve gitti. Şimdi baktığınız zaman bu olağan bir davranış mı? Pek olağan bir davranış değil. Bu davranış Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi’ne uyar mı? Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi’ne uymaz. Yani mümkün değil. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi’nde bir hoca, kendinden yirmi yaş küçük biri, yirmi yaş küçük birisi de olması gerekmez, beş yaş küçük, altı yaş küçük biri de olsa, asistan olsa bu tarzda çağırılmaz ve bu tarzda davranışta bulunmaz. Çok ilginç bir hikâye, yani ben hakkında başka hiçbir şey bilmesem bile beni çarpan noktası bu oldu. Olağanüstü kibar, olağanüstü beyefendi bir insan. Ama bunu nakzeden bir durum da var. “Muhteşem ikili” hoca odaya girdiği zaman askeri nizamda hazır ola geçerlerdi. Bir de bir başka bir hikâye var. Mekânı anlatmadığımız sürece anlamamız mümkün değil bazı şeyleri. Şimdi hikâye şu; Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Etnoloji Bölümü. Bölümde kim var? Bir sürü insan var. Yani bölüme baktığımız zaman Nermin Erdentuğ var, Orhan Acıpayamlı var. Bölümün geçmişine baktığınız zaman bir Ayhan Ataman var. Burada doktora yapmaya çalışmış, olmamış. Soyadını yanlış hatırlıyor olabilirim. Daha sonra Türkiye’de önemli bir folklorcunun gelini var. Burada, bu bölümde Boratav... Çiğdem Boratav. Çalıştığı bölüm de, muhataralı bir bölüm yani. Altmışlı yıllarda burada çalışırken sorun yaşamış yani. Özellikle Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi’ne baktığınız zaman - başka fakültelerde de hiç farklı değil - profesörlerin önemli bir ekseriyetinin en önemli hobisi asistanla uğraşmaktır, araştırma görevlisiyle uğraşmaktır. Yani Sedat Veyis Örnek’in yetiştirdiği yer itibarıyla böyle bir yerde nefes alıp verdiğini bir biçimde bilmek lazım. Yani, bir ölçüde böyle bir ortamın ürünü. Dolayısıyla değerlendirme yaptığımız zaman bu hikâyeleri bir şekilde akılda tutmamız lazım. Şimdi, çalışmalarını değerlendirdiğimiz takdirde bir şeyi görüyoruz. Bu metinleri biraz dikkatli bir biçimde okumadığımız takdirde pek o kadar fark etmemiz mümkün değil. Çok bütünlüklü bir biçimde çalışmış. Bunu metinlerin başlığından anlamlandırmak o kadar kolay değil. Zannediyorsunuz ki bunlar çok sıradışı şeyler, birbirleriyle ilgisiz şeyler. Ama gerek Etnoloji Bölümü’ndeki gerekse buradaki başka bölümlerdeki akademisyenlere göre çok daha bütünlüklü bir çalışma eğilimi var. Çünkü bu metinler fakültedeki ortamdan çıkmıyor. Birbiri içinden çıkmış. Yani şimdi o doktora tezini, hiç birimizin bilmediği doktora tezinin yansımalarını sınırlı bir biçimde bu kitaplarında, bu metinlerinde görmek mümkün her an. Ama zaten işin sıradışı biçimi eğitim serüveninden kaynaklanıyor. Taşrada okuması, orta öğrenimini yapması önemli değil. Önemli olan hususlardan biri, yani kendi bulunduğu konum ve düşünsel doğrultusu açısından önemli olan hususlardan biri Muhtar Bey Hoca’mızın da isabetle belirttiği gibi İlahiyat Fakültesi’nde okumuş olması. İlahiyat Fakültesi’nde okumuş olması, ister isteği doğrultusunda, istemi doğrultusunda, ister istemi doğrultusunda olmasın, bana göre çok

önemli bir husus ve yaptığı çalışmaları da zenginleştiren bir durum. İlahiyat Fakültesi'nden mezuniyeti 1953 yılı. Olaya baktığınız zaman İlahiyat Fakültesi'nin kuruluş tarihi 1947. Türkiye'ye ve o dönemin özelliklerine baktığınız zaman İlahiyat Fakültesi daha batılı, dinsel konulara yaklaşımı farklı eğilimlere açık. İlahiyat Fakültesi'nin ilk dönemi bariz bir biçimde farklı bir dönem. Yani 1970'ler sonrasında, günümüzün İlahiyat Fakültesi değil. O İlahiyat Fakültesi, Cumhuriyetin ilk döneminin yaklaşım tarzına yatkın bir İlahiyat Fakültesi. Ama o anlayış çerçevesini de aşan unsurları var. Mesela nedir? Sedat Veyis Örnek'in yazdığı metinlere baktığımız zaman din konusuna, nasıl söyleyeyim, mesafeli bir biçimde yaklaşıyor. Yani din konusuna yaklaşıyor bir biçimde çok iç içe geçerek yaklaşıyor. Ama Cumhuriyetçi entelektüellerin, Cumhuriyetçi aydınların tipik refleksi gibi iterek de yaklaşıyor. Zaten metinlerinin ana eksenini de burda şekilleniyor. "Arkadaş, biz bu toplumun genelde kültürünü saptamaya çalışacağız, tespit edeceğiz, sonra bunu yargılayacağız" demiyor. "Bunu anlamaya çalışacağız" diyor ve çalışmalarının ana eksenini de bu mecrada seyrediyor. Dolayısıyla bir yerde duruyor, nerede duruyor? Oradan kendime göre anlamaya çalışacağım. Türkiye'deki genel gelişim trendi içinde bir yerde duruyor. İkincisi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi içindeki gelişim trendi içinde bir yerde duruyor. Türkiye'deki gelişim trendi içinde nerede duruyor? Türkiye'de gelişim trendi içinde etnolog diyebileceğimiz, sosyal antropolog diyebileceğimiz, halkbilimci diyebileceğimiz insanlar arasında bir yerde duruyor. Bu anlamda baktığımız zaman öne çıkan dört kişi kim? Öne çıkan dört kişi, işte: Pertev Naili Boratav, İlhan Başgöz, Sedat Veyis Örnek ve o da Alman ekolünden gelen kişi: Tahir Alangu. Onunla çalışma mekânı, üzerinde durduğu konular benzer konular. Çünkü Pertev Naili Boratav'a ve İlhan Başgöz'e baktığımız zaman bunların çalışmalarında bir biçimde daha Anglosakson etkiler söz konusu. Bunların yetişme, öbürlerinin yetişme tarzlarına baktığımız zaman birşeyler görürüz. Zaten Sedat Bey'in yetiştiği mekân Almanya. Hakeza Tahir Alangu'nun da. İkisinin de yazdığı metinlerde bariz bir biçimde kuramsal hususlar var. Pertev Naili Boratav ve İlhan Başgöz'ün çalışmaları derleyici mahiyette, daha çok olayları saptayıcı tarzda çalışmalar. Dolayısıyla bunların ikisinin yaptığı çalışmalar bir kulvarda seyrediyor. Bu kulvar değişik bir kulvar. Bu kulvarda bir başka husus daha var. Bu kulvarda işin edebiyat boyutu da var. Baktığımız zaman diğer entelektüelin yazdığı metin hangi metin? *Türkiye'de Hikâye ve Roman*² metni, üç ciltlik geniş bir metin. Türkiye'de hikâye ve romanın yüzyıllık genel değişim trendini izah etmeye, genel değişim trendini bir şekilde anlamaya çalışıyor. Sedat Veyis Örnek'in metinlerine baktığımız zamanda Sedat Veyis Örnek'in üç tane temel, oyunu var. Onun dışında öyküleri var ve onların dışında da sanat üzerine yazdığı metinler var. Değişik dergilerde yayınlandığı söylenen metinler var. Dolayısıyla ana hatları itibarıyla değerlendirdiğimiz zaman onun durduğu yer, Tahir Alangu'nun durduğu yer ve bana göre de Türkiye'de etnolojinin, Türkiye'de folklorun daha ciddi olan eksenini burda şekilleniyor. Hakeza, Pertev Naili Boratav da edebiyat üzerinde duruyor. Edebiyat üzerine metinler yazıyor ve fakat Pertev Naili Boratav'ın edebiyat üzerine yazdığı metinler Tahir Alangu'nun yazdığı metinler ölçüsünde bütünlüklü metinler değil. Aynı zamanda Sedat Veyis Örnek'in yazdığı metinler ölçüsünde, çözümleyici mahiyette metinler değil. Hakeza Sedat Veyis Örnek bu konuda çok detaylı

2 Alangu, Tahir, 1968, *Cumhuriyet Döneminde Hikâye ve Roman*, İstanbul [y.y.].

şeyler yazmamış olsa bile bu *Türk Halkbilimi* kitabına baktığımız zaman o dönemin, yakın dönemin, eski dönemin edebiyatını, sadece edebiyatını değil, tiyatrosunu sadece tiyatrosunu değil, sinemasını, belirgin bir biçimde derinlikli bir tarzda tahlil ettiğini, izlediğini görmek mümkün. Çünkü bu tür metinleri insan yazarken, bunu bir şekilde üstünkörü yazdığı takdirde sinema kitaplarına tiyatro kitaplarına giren oyunlar çerçevesinde ele alması mümkün. Edebi metinlere giren filmler çerçevesinde ele alması mümkün. Burada bunu aşan bir yaklaşım çerçevesinde olaylara baktığını görmek gerekiyor. Şimdi çok net bir kitap bu, *100 Soruda İlkellerde Din, Büyü, Sanat, Efsane* kitabı, hakaten ilginç bir kitap. Niye ilginç bir kitap? En azından arka kapak yazısı açısından ilginç bir kitap. Yani tanıtıcı mahiyette olan arka kapak yazıları bu kitapların hemen hemen hepsinde kitabı yayınlayan kişinin yazdığı yazılar. Ama bu kitapta kitabı yayınlayan kişi olayın çok bariz olarak farkında değil. O nedenle kitabın önsözünden bir bölüm almış buraya. Yani, işte, beş veya on cümle, yedi veya sekiz cümle. Yani kitabı yayınlayan kişi kitabın öneminin çok net, çok bariz bir biçimde farkında değil. *İlkellerde, Din, Büyü, Sanat, Efsane* dediği zaman, bunu çok sınırlı bir çerçevede ele alınan bir konu olarak düşünüyor ve bunun daha genel mahiyetteki gelişmelerle ilgili olmadığını varsayıyor. Şimdi bu *Antropoloji Dergisi*'nde³ yayınlanan yazıda, bunun ilk kısımlarında özet olarak

verilmiş metin burada [*dergiyi eliyle gösteriyor*] daha ayrıntılı olarak gündeme geliyor. Etnolojinin tarihçesi falan filan veriliyor. Zaten diğer metinlere, özellikle Boratav'ın yazdıklarına baktığımız zaman etnolojiye, folklorla bu kadar geniş yaklaşması söz konusu değil. Olaya baktığın zaman yani daha geniş anlamlı bir değerlendirme var burda, etnoloji alanındaki kuramları anlatıyor. Pertev Naili Boratav veya İlhan Başgöz neyi alıyor, bunun kendine yönelik kendi yaklaşım tarzına ilişkin olan somutluklar alıyor ve diğer etnologların metinlerinde mesela fonksiyonalist yaklaşıma

dair metinler falan filan hiçbir biçimde geçmiyor. Ve sadece biraz daha el yordamıyla, biraz daha sağduyuyla tabii çok değerli çalışmalar olarak bunları değerlendirmeye çalışıyor. Bu kitapta bunun başka alanlarına kadar giden bir eğilim denemesi var. Şimdi bu kitap ilginç bir kitap. Bu kitap Muhtar Bey arkadaşımıza da veya belki Remzi [Demir] Bey arkadaşımıza bir şey çağırıştırıyor. Ama size muhtemelen başka, genç arkadaşlara hiç bir şey çağırıştırıyor. Şimdi baktığınız zaman ilginç bir hikâye bu. İlginç hikâye şu: bizim yaşamızdaki insanlar, yani Türkiye'de yaşı altmışı geçen insanların dünyaya belli

3 Örnek, Sedat Veyis, 1967, "Etnolojinin Tarihçesi, Başlıca Ekolleri, Görevleri," *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Antropoloji Dergisi*, 165-194.

bir tarzda bakan kesimi bu kitaplarla yetişmiş kesim. Yani *100 Soruda* serisinde yirmi beşincisi buymuş. Şimdi *100 Soruda* kitabı 1960'lı yılların sonlarına doğru yayınlanıyor, bu kitap ise 1971'de yayınlanmış. 1968'de yayınlanmaya başlıyor. Bunun bütün mantığı, bütün hikâyesi ne? Bunun bütün mantığı ve bütün hikâyesi Türkiye hakkında insanları bilgilendirmek. Bu kitap Türkiye hakkında insanları bilgilendiriyor mu? Yok, bilgilendirmiyor. Ama bu tür kitapların bir başka özelliği daha var. Bu tür kitapların bir başka özelliği de ders kitabı mahiyetinde kitaplar olması. Yani bakın yayıncısı bile bu kitabı pek sevmemiş, pek değil belki de hiç sevmemiş. Niye? Bu kitap bir kere basıldı. Ben çok net olarak hatırlıyorum. Muhtar Bey arkadaşımız daha net hatırlar. Bu kitabı Hoca derste okuturdu. İnsanlar bunun fotokopisini okurdu, anlatabiliyor muyum? Muhtemelen yayıncısı “Ben bunu niye yayınladım?” diye düşündü. Baktığınız zaman bu yayının içinde şöyle bir şey de var. Yani bunlar Türkiye’yi bilgilendirmeyi amaçlayan kitaplar. Bir de genel kitaplar, ders kitabı mahiyetinde kitaplar bunlar. Mesela Sosyoloji El Kitabı var. Mesela... ne bileyim *Ekonomi El Kitabı* var. Mesela *Felsefe El Kitabı* var. *Bilim Tarihi El Kitabı* var. Cemal Yıldırım'ın değil mi? Ya şimdi baktığımız zaman bunu kim bilir, bu bilir [ileriye işaret ederek] ben mesela sosyolojiye ilişkin hikâyesini biliyorum. *Sosyoloji El Kitabı*'nı evvela Niyazi Berkes'e yazdırmaya çalışmışlar... Niyazi Berkes “Ben yazmam” demiş, daha gerisini bilmiyorum ben. Fethi Naci'nin anılarında da var. *Sosyoloji El Kitabı*'nı sonra Mübeccel Kıray'a yazdırmaya çalışmışlar. Mübeccel Kıray “Ben altı ayda yazarım” demiş, bilmem “Şu zamanda yazarım” demiş. Bir türlü yazmamış, yazamamış. Yani anılarında biraz matrak geçerek bunu da anlatıyor Fethi Naci. Sonra Sedat Veyis Bey'in arkadaşı, Doğan Ergun yazmış, *100 Soruda Sosyoloji El Kitabı*⁴. Hâlâ bunun on ikinci, on üçüncü baskısı var, yeni çıktı ve bu bir biçimde devam ediyor. Yani hikâyeye baktığınız zaman burda bu tür metinler yazılıyor. Bu metinlerin arkasında da ne var? Bu tür metinlerin hemen hemen hepsinin arkasında da ders kitabı olan şeylerin arkasında Türkiye’de o alanın tarihi üzerine de iki tane soru var. Türkiye’de bunun tarihini anlatıyor, değil mi? Mesela sosyolojide de öyle, diğerlerinde de öyle. Mesela felsefede de *Türkiye’de Felsefe*⁵ diye Selahattin Hilav'ın kitabının arkasında böyle bir bölüm var. Şimdi benim söylemek istediğim şeyi temellendirecek hikâye şu. “Türkiye’de folklorcuyum” deyince insanın aklına, “Etnolog” deyince insanın aklına Pertev Naili Boratav geliyor. Bunu düşünmek için bunu tahmin etmek için kırk kere düşünmeye gerek yok. Muhtemelen gitti yani “Siz”, dedi “Sosyal antropoloji, etnoloji kitabı yazın” dedi adam da, “Ben Türk folklorunu yazarım” dedi veya “Ben” dedi “Türk halk edebiyatını yazarım” dedi. Yani şimdi halk edebiyatı türü genel metinler yazmak o kadar kolay değil. Bu kitap, *İlkelerde Din* kitabı biraz daha farklı tarzda düşünüldüğü zaman pekala bir biçimde *Etnoloji El Kitabı*'na da dönüşebilir. Onun potansiyeli var. Çünkü ilkelerde dediği hikâyeyi, tamda ilkellerle sınırlandırmıyor. Burdaki bir takım sorularla bugün baktığımız zaman geçmişte ne görüyoruz? Bu ilkel sanata kim bu dönemde ilkel buldu, kim bu dönemde önemsedii. Buna baktı ve hatta şöyle bir ibare var bu metinde, bu şeylere akademisyenlerden daha çok sanatçılar yaklaştı. Kimler yaklaştı? “Sanatçılar yaklaştı” diye söylüyor ve olayları değerlendirmeye çalıştığı zaman, iki şey var.

Yani oradaki durumun sonraki durumlarla ilgili olduğunu söylüyor. Yani bunun sa-

4 Ergun, Doğan, 1973, *100 Soruda Sosyoloji El Kitabı*, İstanbul, Gerçek Yayınevi.

5 Hilav, Selahattin, 1970, *100 Soruda Felsefe El Kitabı*, İstanbul, Gerçek Yayınevi.

dece o dönemde geçerli olmadığını söylüyor. Sonra, bir şey daha söylüyor etnolojinin konusu belli bir döneme kadar eski toplumlar, ilkel toplumlar ama belli bir dönemden sonra, son otuz yıldır da yeni toplumlar, yani yeni toplumlara da bakıyor. Çünkü hakka-ten etnolojinin konusunun böyle olduğunu düşünse Türkiye üzerine dair metinler yazmaz, kaleme almaz. Ha bir hikâyesi de şu çünkü mesela şu mahiyette [*eline dergiyi alıyor*] geniş kapsamlı, teorik bir metin yok. Yani nerede yok? Bana göre Türkiye’de daha sonraki dönemlerde nispeten var. Bu eski dönemlerde hiçbir biçimde yok ve bunun sonunda mesela şu kısım olağanüstü zarif ve kibar bir cümleyle bitiyor ve bir şeyi gösteriyor. Yani bunun son cümlesi diyor ki : “Çeşitli etkenler sonucu hızla ortadan kaybolan, maddi ve manevi kültür unsurlarını özellikle maddi kültür alanında biran önce toplayıp arşivlemenin, haritalamanın ve müzelemenin zamanı, çoktan gelmiştir. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Etnoloji Kürsüsü Türkiye etnolojisine katkılarda bulunmak için son yıllardaki faaliyetlerini tamamen yurt içi araştırmalarına yöneltmiştir.” Yani bu bir şey söylüyor. Yani bütün araştırmalar, bütün faaliyetler, yurt içi araştırmalara yönelmiştir diyor. Yani bunun söylendiği hikâyenin gerisinde ne var. Bunu daha makro planda düşünmek, işin teorik boyutunu anlamlandırmak gerekir diyor. Hakikaten İlhan Başgöz’ü okuduğunuz zaman, Pertev Naili Boratav’ı okuduğunuz zaman böyle bir endişenin olduğunu görmüyorsunuz. Ama buna mukabil Tahir Alangu’yu okuduğunuz zaman, Sedat Veyis Örnek’i okuduğunuz zaman böyle bir endişenin olduğunu bariz bir biçimde görüyorsunuz. Zaten Tahir Alangu’nun da folklor üzerine teorik mahiyette metinleri o dönemde 1960’lı, altmışlı demişim, herhalde yetmişli yılların sonlarında Adam Yayınları’nda yayınlanıyor. Yani şimdi bu hikâyeye baktığımız zaman benim en başında söylemeye çalıştığım olayın Tahir Alangu’nun ve Sedat Veyis Örnek’in bu çalışmalar içindeki farklı yerini görmek mümkün ama yazılan metinlerde böyle bir şey ortaya konmuyor. Bunu ortaya çıkardığımız zaman Türkiye’deki etnoloji yazınına daha doğru tahlil etmek mümkün.

Dil ve Tarih eksenine veya daha dar bir eksene getirdiğim zaman önemli bir şey. Bölüm başka yerlerde de var, şimdi hemen hemen her yerde var o ayrı hikâye. Türkiye’de etnoloji dediğin zaman veya folklor dediğin zaman bunun üç yeri var. Burası var. İstanbul Üniversitesi var. Bir de belli bir biçimde daha sonra kurulan Hacettepe Üniversitesi var. Şimdi İstanbul Üniversitesi’ne baktığımız zaman İstanbul Üniversite’sinde bu hikâye biraz daha Anglosakson tarzında başlıyor. Yani mesela baktığımız zaman İstanbul Üniversitesi’nde bu bölümün kuruluş serüveni daha farklı bir mecrada seyrediyor. Niye farklı bir mecrada seyrediyor? Sedat Veyis’in burda olmasının o anlamda da başka bir farkı var. Çünkü İstanbul Üniversitesi’nde bunu bizzatlı bir Amerikalı kuruyor, yani Profesör [Charles William Merton] Hart diye bir adam. Hatta Türkiye’de yapılan ilk gecekondular araştırmalarını yapan kişi. O orada bunu kuruyor. O orada bunu kurarken de çok ilginç bir biçimde hakikaten tuhaf görünen bir şey. Türkiye’de üç kişi biri felsefeci Takiyettin Mengüşoğlu, birisi psikolog Mümtaz Turhan, birisi de edebiyatçı Mehmet Kaplan, bu kürsünün açılmasına ön ayak oluyorlar ve bunların başvurusuyla bu kürsü açılıyor. İlginç bir hikâye. Bunların ikisi de çok bariz bir biçimde milliyetçi. Baktığımız zaman fotoğraf böyle, burada bu hikâye biraz daha farklı geliyor. Diğerlerinde nasıl geliyor onu bilemem. Ama [İhsan] Doğramacı ekseninde, orada da Anglo-Sakson bir eksen var. Hacettepe’deki akademisyen de Bozkurt Güvenç. Aralarında en politik olanı

da o; aynı zamanda Türkiye'yi tanımadada en sığ olanı da o.

Şimdi Sedat Veyis çok da ciddi bir adamdı. Orhan [Acıpayamlı] Bey, Allah rahmet eylesin, hoş adamdı, iyi adamdı ama biraz işi sulandıran bir adamdı. Odasına gidiyorduk, odasına değil, odaya geliyordu. Atilla Erden'in odaya geliyordu konuşuyordu falan. Öyle herkese yukarıdan bakmaya, matrak geçmeye yatkın. Bir gün dedi ki, "Çocuklar nasıl çalışıyorsunuz, çalışmalar nasıl gidiyor?" "Hocam", dedim, "bizim çalıştığımız falan filan yok". İşte halkbilimin önemine falan vurgu yaptı, "Halkbilim önemli bir şey" dedi. "Hocam", dedim "Halkbilimin ne önemi var?" dedim, "Halkbilim dediğin ya nazar ya mezar". [Gülüşmeler] Yani nazar dediğim şey kendisinin bizatihi yaptığı nazar çalışması⁶ var. Ona izafeten nazar dedim. "Mezar" dediğim hikâye de Sedat Veyis Örnek'in bu *Anadolu Folklorunda Ölüm* çalışması var. Ona nazire yaparak "mezar" dedim. Bu hikâyenin Dil Tarih'te gelişmesi biraz tesadüf olmuş. Yani hikâye ne? Bu da normal. Türkiye'deki gelişme dinamiği de öyle. Burada mesela en eski kişi Nermin Erdentuğ. Nermin Erdentuğ'un doktora tezi 1940'lı yılların sonlarında zannedirim 1948'de, tabii ben DTCF dergisindeki tarihe güvenerek öyle diyorum. Türkiye'de kan grupları üzerine, yani olay fizik antropoloji ekseninde gelişmiş ve bunlar ellili yıllarda başka mecralara gitmişler ve bütün hikâye o dönemde başlamış. Yani baktığımız zaman "Önsöz"de görüyorsunuz. Nermin Erdentuğ burada çok daha önceki, önceki dönemde var, ama Nermin Erdentuğ'la Sedat Veyis'in yaptığı çalışmaların arasında doktorasını da hesaba katarsanız etnoloji çalışmalarının arasında çok uzun fark yok. Yani ne anlamda yok? Şu anlamda yok, çünkü işte Sün Köyü⁷- Hal Köyü⁸ 1956-57 veya 1955-57 değil mi? Öbür hocanın çalışması da 1960, yani bunların yaş farkına baktığımız zaman onu fazla önemsemenin alemi yok. Yani bunlar bir şekilde aynı dönemde çalışmışlar ve bu toplumu anlamak bakımından da din üzerine çalışmanın olayı kavramak açısından önemi aşikâr. Yani çalışmada işte 1960 yılı dolaylarında başlıyor. Ve burdaki hikâye böyle başlıyor ve ne diyor burada? Okuduğum cümlede de çok net bir biçimde anlaşılabilceği gibi bunların çalışmaları Türkiye'ye tabiri caizse hapsolmuş çalışmalardır. Bunların çalışmaları meseleyi daha geniş boyutu içinde formüle eden, geniş boyutu içinde anlamaya çalışan çalışmalar değildir diyor.

Şimdi bu kitabın [*eline kitabı alıyor*] bir başka önemli tarafı da şu o dönemdeki bilgilenme süreci içinde Dil Tarih Coğrafya Fakültesi'nde başka böyle bir kitap yok, anlatabiliyor muyum? Nasıl böyle bir kitap, bu seriden başka kitap yok. Bu seriden başka kitabın tek istisnası yani Pertev Bey'i bu Fakülte içinde düşünmediğiniz zaman Metin And'ın [*eliyle pencereden Tiyatro Bölümü'nün olduğu binayı gösteriyor*] Türkiye'de Tiyatro üstüne yazdığı metinler. Yani *100 Soruda* dizisi içinde 1960'lı ve 1970'li yıllarda Dil Tarihte kitap yayınlayan iki hoca var.

Demek ki burada baktığımız zaman o dönemin Türkiye'deki kültürel ortamına entegre olan kişi Sedat Veyis Örnek. Mesela belki bilinmiyordur; ben bildiğimi söyleyeyim. Şimdi Sedat Veyis Örnek'in bir nebze siyasetten uzak durma niyeti var. Yani benim anladığım, yanlış yorumluyor olabilirim. Türkiye Yazarlar Sendikası'na girmemesi de bir ölçüde ondan da kaynaklanıyor olabilir. Niye? Sedat Veyis Örnek'e 1978 yılında

6 Acıpayamlı, Orhan, 1961, "Anadolu'da Nazarla İlgili Bazı Adet ve İnanmalar", *AÜ DTCF Dergisi*, Sayı 20.

7 Erdentuğ, Nermin, 1956, *Sün Köyü*, Ankara, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları.

8 Erdentuğ, Nermin, 1956, *Hal Köyü*, Ankara, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları.

işte bu Yüksek Kültür Kurulu Üyesi olduğu dönemde Kültür Bakanlığı Müsteşarlığı teklif ediliyor. Sedat Veyis Örnek bunu kabul etmiyor. Ne diye kabul etmiyor? Sağlık nedenleriyle kabul etmiyor. Yani şimdi baktığınız zaman ilginç bir hikâye ve hakkaten de adamın en temel ilgi alanı Türk kültürü üzerine. Hatta şeydir, işte Kasım'da vefat ettiği zaman *Cumhuriyet Gazetesi'*nde bir ilan vardır. Ben orda her bir şeyi hatırlamam. Orada ilanda bir ibare var “Türk Kültürü'nün atar damarını fark eden aydın” diye bir ibare var. Bu ibare bir biçimde bir şekilde kendi kitabından çıkmış oraya konmuş bir ibaredir ve hakkaten de Sedat Veyis'in Türk kültürü açısından nerde durduğunun resmidir. Ve baktığınız zaman da hakkaten metne baktığınız zaman adam *Türk Halkbilimi*, yani bugün bakan bir adam, biraz bugünün yaygın sol anlayışından bakan bir adam biraz müstehzi bir edayla bakabilir başlığına. Ama yani, adamın bir başka özelliği var, *Anadolu Folklorunda Ölüm*. Öyle çok net bazı saplantıları *olsa Türk Halkbilimi* olduğu gibi *Türk Kültüründe Ölüm* diye bir başlık olabilir. Yani Türk edebiyatına baktığınız zaman da bu Anadolu kavramının çok yoğun bir tarzda kullanıldığını görmek mümkün. Bir başka saplantısı olsa da *Türkiye Kültüründe Ölüm* diye bir başlık atabilir. Ve kitaplar bu başlıklarla yayınlanıyor. Ve buranın bir başka özelliği Türkiye'ye çok fazla girmemesinin nedenlerinden biri, bu Sivas kitabından kaynaklanıyor.

Adam bir sürü şeyin farkında, onu görmemiz mümkün. Yani bunun önsözünü biraz daha, önsözünden sonraki kısmını biraz daha teferruatlı bir biçimde okuduğumuz zaman şunu görürüz [*notları karıştırıyor*] diyor ki, bulabilirsem onu söyleyeyim bana göre çok önemli ve son dönemdeki yaklaşım tarzını, yaklaşım trendini anlatıyor; “Örneğin bir Müslüman toplumu ile bir Budist ya da Şinto dininin egemen olduğu bir toplum arasında; çiftçi bir toplumla çobanlıkla geçinen bir toplum arasında görüş, duyuş, düşünüş ve yorumlanış olarak ayrılıklar, nüanslar olacaktır”, yani bu toplumlar arasında görüş, duyuş düşünüş olarak ayrılıklar ve nüanslar olacaktır. Böyle bir şey söylüyor. Ondandır sonrada şunu söylüyor: “Ancak bu nüansların ve kaymaların dışında ana çizgi hep aynıdır”, yani bütün hikâye ne?

Toplumların kültürlerinde farklılıklar vardır, ayrılıklar vardır. Ama bu farklılıklar ayrılıklar nüanslardadır. Ana çizgiye baktığımız zaman bunlarda bariz bir biçimde benzerlikler vardır. Yani burdan kalkarak söylemek isteyeceğim hikâyede Sedat Veyis Örnek'in o dönemde yazdığı metinlerin çok çarpıcı gelmemesi ortaklıklardan, benzerliklerden bahsetmesinden kaynaklanır. Hâlbuki ayrılıklardan bahsetse, farklılıklardan bahsetse yazdığı metinler o dönemde çok daha bariz bir biçimde ses getirebilir. Çünkü o dönemin metinlerine baktığınız zaman o farklılıklar öne çıkıyor. Mesela o dönemin en öne çıkan entelektüellerinden biri Berkes. Berkes çok daha ete kemiğe bürünen bir biçimde Türkiye'yi anlatıyor ama ağırlıklı olarak Türkiye'nin özgüllüğü, özgünlüğü, farklılığı üzerinde duruyor. Ve fakat, burada bu ne biçimde gündeme geliyor, Bbenzerlik tarzında gündeme geliyor. Bunu yani fark etmek mümkün ve çok fazla göze batmamasının nedeni ordan kaynaklanıyor. Ve zaten yazdığı metinler de nasıl metinler? Yazdığı metinler de daha genel mahiyette metinler. Öbür metinler de biraz betimleyici mahiyette metinler. Genel mahiyette metinler olduğu için o dönemde dikkat çekmiyor. Yani altını çizmeye çalıştığım, vurgulamaya çalıştığım hikâye ne? İşte o dönemde Niyazi Berkes'in, Mübcecel Kiray'ın yazdığı bu tür metinler yok. Yani... Yani genel mahiyette metinler

yok. Burada Sedat Veyis Örnek'in yazdığı metinler, daha genel mahiyette metinler. Daha teorik mahiyette metinler.

Ha, siyasete uzaklığı açısından söylediğim bir hikâye var. Şimdi bu nerelerden kaynaklanıyor, ben bilemem ama kendi çalıştığı kurumun atmosferini biliyor. Nasıl atmosferi biliyor. Yaşadığı atmosferi biliyor en azından basit bir biçimde, yani o dönemdeki ortametnoloji kürsüsündeki ortam. Bu aşikâr bir şey, görünen bir şey. Mesela baktığımız zaman öbürleri biraz daha değişik düşünsel konumda. Mesela burada ne var. İşte (1948) tasfiyesi var burada. Yani şimdi burada çalışan bir insanın 48 tasfiyesinden hepten habersiz olması mümkün değil. Ve bunun bir biçimde izdüşümünü duymaması mümkün değil.

En azından 1948'lerin Orhan Aydın'ı yanbaşında. Ve mesela bakıyorsunuz bu Şerafettin Turan'ın yeni çıkan kitabında *Bir Kara Çalma Öyküsü*⁹nde hikâye ettiği ortam da pek tekin değil. Yani tam o dönemde Muhtar Hoca'nın da söylediği gibi, yoğun bir biçimde dışarıda geçiyor zamanları, yani dediniz ya 1969'la 1974 arasında Batıda üniversitelerde ders veriyor diye. Ama yani böyle bir atmosferde cereyan ediyor hikâyesi. 1960'da Türkiye'ye gelmesinden biraz evvel 147'liler tasfiyesi var burada. Baktığımız zaman 147 öğretim üyesi Türkiye'de üniversitede görevlerinden alınıyorlar, yani o ortamı bir biçimde, bir şekilde teneffüs ediyor. Mesela o farklılık falan orda çıkıyor. Tam 1969 yılında Hoca muhtemelen Almanya'dayken Orhan Acıpayamlı, Mustafa Akdağ birileri daha nereye gidiyorlar? Cumhuriyet Halk Partisi'ne gidiyorlar, yani ortam bu derece farklılaşmış bir biçimde. Bu nedenle Sedat Veyis'in yazdığı metinlere baktığımız zaman oradaki siyasal göndermelerin sınırlı olduğunu görüyorsunuz. *Türk Halkbilimi* tam da 1970'li yılların ortalarında neşredilmiş.

Yani Dil Tarih Coğrafya'da başka kimlerle kıyaslanabilir? Dil Tarih Coğrafya Fakültesi'nde bir başka grupla kıyaslanabilir. Tiyatro Bölümü'ndeki akademisyenlerle kıyaslanabilir. O dönemde Tiyatro Bölümü'nde Sevda Şener var, Özdemir Nutku var, Metin And var. Onların yazdığı şeyler daha siyasi mahiyette şeyler ama daha Türkiye'ye dönük şeyler. Yani mesela Sevda Şener'in o *Tiyatro Düşüncesi*¹⁰ kitabı, genel mahiyette metni çok daha sonradır. Sevda Şener'in yaptığı çalışmalar işte *Musahipzade Celal*¹¹ doktora tezi, daha sonra *Türk Tiyatrosunda Ahlak, Kültür Ekonomi Sorunları*¹² ve *Çağdaş Türk Tiyatrosunda İnsan (1923-1972)*¹³ kitapları teorik mahiyette kitaplar değil. Ha, Sedat Veyis Örnek'in bu tür metinlerle alâkası yok mu? Var; mesela baktığımız zaman insan ilk defa dikkati çeken şeylerden biri o dönemde daha yeni yeni gündeme geliyor hikâye. Ne hikâyesi gündeme geliyor. Sol, sosyalizm, Marksizm hikâyesi gündeme geliyor. Yani şu metinde mesela etnoloji yaklaşımlarını incelerken bu evrimci görüş nokta-i nazarından Engels'in Morgan'dan kaynaklanan, esinlenen *Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni*'ne¹⁴ yönelik bir gönderme ve onun hakkında değerlendirme var. Yani hikâyenin bir başka boyutu da şu, öbürlerinin bir biçimde bir şekilde Türkiye'de gelişen eğili-

9 Turan, Şerafettin, 2013, *Bir Kara Çalma Öyküsü*, Ankara, Bilgi Yayınevi.

10 Şener, Sevda, 2006, *Dünden Bugüne Tiyatro Düşüncesi*, Ankara, Dost Kitabevi.

11 Şener, Sevda, 1963, *Musahipzade Celal ve Tiyatrosu*, Ankara, Türk Tarih Kurumu.

12 Şener, Sevda, 1971, *Çağdaş Türk Tiyatrosunda Ahlak, Ekonomi, Kültür Sorunları (1923-1970)*, Ankara, AÜ DTCF Yayınları.

13 Şener, Sevda, 1972, *Çağdaş Türk Tiyatrosunda İnsan (1923-1972)*, Ankara, AÜ DTCF Yayınları.

14 Engels, Friedrich, 1967, *Ailenin Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni* (Çev.: Kenan Somer), Ankara, Sol Yayınları.

min içinde suyun akarına doğru bir hareketlilikleri var. Ne anlamda hareketlilikleri var. Türkiye’de sol bir biçimde bir şekilde 1960’lı yılların ortalarından 60’lı yılların 66, 67, 68’de bir genel eğilim içine giriyor. Ve onların metinleri, o mecrada bir yerde duruyor. Ve bunların yaşları da Sedat Veyis’den farklı değil. Yani Sedat Veyis 1927 doğumlu, Sevda Şener 1928, Metin Ant 1927 doğumlu. Aynı ortamdan etkilenmişler. Ama aynı çerçevede şekillenmiyor düşünceleri.

Sedat Veyis’in düşüncelerinin oluşması da Türkiye’de o şekillenmenin öncesinde gündeme geliyor. Ne zaman gündeme geliyor? İşte 1960’lı yıllarda zaten gündeme geliyor yani 60 yılında doktora tezini yazmış ve doçentlik çalışması da Sivas üzerine. Sivas çalışması da 1965 yılında falan şekilleniyor. Ama yani baktığın zaman memleketin ne ahvalde olduğunu görüyor. O dönemde ilginç bir hikâye var, insanlar genellikle neye baktıklarının farkında değil. Ben yani bunu birkaç kere okudum. Bir de, iki gün önce şöyle üstün körü bir daha okudum. Yahu acaba var mı deyince Sivas deyince, insanın aklına ne geliyor. Mesela daha önsözde işte biz araştırma yaptık. Nerede araştırma yaptık? İşte Sivas’ın köylerinde, işte Temmuz, Ağustos, Eylül, 1961 yılında ve neyi tespit ediyor. Neyi? Bu köyleri ve bu köylerin çoğunun Sünni köyler olduğunu bir kısmının Alevi köyler olduğunu söylüyor. Yani ben böyle bir ibare burada var mıdır, yok mudur diye düşündüm. Ama yani bunlar arasında çok fazla ayrım gözetiyor mu? Gözetmiyor. Niye gözetmiyor? Çünkü hikâye burdan kaynaklanıyor [*Sedat Veyis Örnek’in* 100 Soruda İlkel-lerde Din, Büyü, Sanat, Efsane kitabını eline alıyor] Yani bu hikâyeler kültürler arasında bile bir ana çizgi çeker diye bir ana eksende şöyle genel bir mahiyette bir değerlendirme yapıyor. İçinde yine de bir biçimde, bir şekilde bu hikâyeden bahsediliyor. Yani o dönemde baktığı zaman da önünde, bir de ilginç bir fotoğraf var, o dönemde örnek aldığı çalışmalar hep köy çalışmaları. O sosyologların 60’lı yıllarda yaptıkları çalışmalar da köy çalışmaları Sedat Veyis’in önünde üç tane örnek var, Nermin Erdentuğ’un *Hal Köyü* çalışması, Sün Köyü çalışması, bir de İbrahim Yasa’nın *Hasanoğlan Köyü* çalışması¹⁵. Onlardan kalkarak bir değerlendirme yapıyor. Ve fotoğraf da bir şekilde öyle ortaya çıkıyor. Yani bir de bir hikâye var. Şunu sürekli olarak söylüyor: Onlar ne kadar orda, orada durmuş, kendisi ne kadar orda durmuş?

Orada da soru işareti var yani saha araştırmasının önemini söylüyor, bunların çok yoğun bir biçimde çalışma mahallinde yaşamaları gerektiğini söylüyor ama bütün hikâyede Türkiye’deki bu mecradan şekilleniyor. Türkiye’de bu çalışmaların teklediği belirgin bir nokta var. Mesela 1940’lı yılların sonlarında adamın biri Türkiye’ye geliyor. Türkiye’ye geldiği zaman Kayseri’ye geliyor. Kayseri’nin Develi ilçesinin Sakaltutan köyüne... Paul Stirling, Develi’nin Sakaltutan Köyü’ne geliyor. Şimdi hakaten ilginç bir hikâye: Paul Stirling orda iki sene, üç sene yaşıyor. Bizim sosyologların, bizim etnologların hiçbirinin böyle bir deneyimi yok, yani meşakkatli geliyor. Bir de şimdi düşündüğünüz zaman bir hikâye bilirim. Ben mesela, şimdi burada olmadığı için rahat konuşabilirim, Türkiye’nin çok gezmekle maruf bir antropoloğuyla beraber [Ankara] Ayaş’ın bir köyüne gittim. Köyün adı da Oltan Köyü. Bu antropolog Türkiye’de 60.000 köyü gezmiş bir hocamız. Oltan Köyü’ne gittik. Bizim de arkadaşımız var. Onun kardeşi evlenecek, bunlar da etnolog ya fotoğraf çekecekler, araştırmalar ya-

15 Yasa, İbrahim, 1955, *Hasanoğlan Köyü’nün İktisadi Yapısı*, Ankara, Başbakanlık ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü.

pacaklar. Çünkü zaten fotoğrafla belgelemek önemli. Yani hocaların en ilginç taraflarından biri ise işte o şeyi de ben çektim havası olabilir. Yok, yani kim hangi şeyi kim çekti o var. Orda bizim arkadaşımız, o da öğretim üyesi şimdi bir yerde, bana geldi dedi ki “Abi” dedi “Nerde yatacaksınız?” dedi. Yani “Hangi evde size yatak hazırlattayım?” dedi. “Fark etmez” dedim, “Biz her yerde yatarız, sorun değil” dedim. Ondan sonra “Ona sor” dedim. Gidip ona soracak. Bana dedi ki “Kalacak mıyız?” dedi, “Ben gideceğim” dedi. Yani ben de şimdi adamı satmamak için “Ben de gideceğim” dedim. Ondan sonra, biz gitmeye karar verdik. Bütün antropologlar da dolmuşa binmeye, gitmeye karar verdik. Ondan sonra neyse otobüse bindik. Otobüse değil, dolmuşa bindik gidiyoruz. Ayaş’ın içine gidiyoruz. Ayaş’ın içinde bu hızla koşmaya başladı.”Ya, adam korktu mu?” dedim. Niye gidiyor anlamadım. O zaman baktım, ben de bunun arkasından koşmaya başladım, kaybetmemek için. Kaybetmemek için [gülerek anlatıyor]... Adam, yani köye gittiğimiz zaman köyde şimdi belki yakışık almaz ama, anlatmak istediğim şeyle ilgili onun için anlatıyorum, tuvalete gittim ben. Arkadaşa dedim ki “Su var” dedim, “Testi dolu” dedim. “Gideceksen git” dedim. Yok, efendim “Gitmeyeceğim” dedi. Meğer koşarken tuvalete gidiyormuş. Yani bir de baktığın zaman köyde tuvaleti kullanamayan bir adamın köyde araştırma yapması ancak Türkiye’de mümkün olabilir. Türkiye’de araştırmaların büyük kısmını da muhtemelen böyle yapıyor. [Gülüştürmeler] Olabilecek bir şey değil olaya baktığımız zaman. Tabii ben bunu böyle söylemeye kalktığım zaman biraz tahrif etmiş olabilirim. Tahrif sadece abartma anlamına gelmez. Ben bunu bizzat yaşadım...

[Gülüştürmeler] Türkiye’de böyle bir hikâye kesinlikle tekil değildir. Şimdi Paul Stirling Türkiye’ye geliyor. Paul Stirling’in Türkiye’de bir sürü de tanıdığı var. Yani herkes tanıyor Paul Stirling’i. Üç sene orda kalmış bu adam. Ne zaman kalmış? 1948’den 50’li yıllara kadar kalmış. Ve adam her üç senede bir, her beş senede bir oraya gelir gider. Yani şimdi baktığım zaman ilginç bir şey onun da o yöre hakkında bir sürü gözlemleri vardır. Hatta İbrahim Yasa benim hocamdır, zaman zaman gidip, ziyaret ettiğim zamanlar olmuştur. Bana bir olay anlatırdı. Özer Ozankaya’yı anlatırdı. Bir başka vesileyle özel konumuz Özer Ozankaya. “Ben gittim” dedi “Özer’le köye” dedi. “Köyde de kalacağız” dedi, “Beş altı gün kalacağız” dedi ve biz oraya gitmemizin üzerinden bir buçuk saat geçmeden Özer “Ya” dedi “benim karım beni merak eder” dedi, sonra da çekip gitti köyden.

Ama yani hakaten Türkiye’de etnoloğun, Türkiye’de halkbilimcinin hayat hikâyesi biraz tuhaf. Yani bu hikâye kolay değil. Bu çoğu kişiyi de kapsar, herkesi de kapsar, bir ölçüde Sedat Veyis Bey’i de kapsar, anlatabiliyor muyum? Şimdi yani hakaten ilginç bir şey, adam Develi’nin Sakaltutan köyüne gidiyor. Sonra burdaki hocalar, bir zamanlar öğrencileri falan filan var. Ya şimdi profesör olan öğrenciler filan var, onlar da mesela gidiyor. Onu biri anlattı. Yani şimdi bunların çoğunu köylü tanımıyor. Yani araştırma yaptığı köyü tanımıyor. Mesela ne bileyim Nermin Erdentuğ köyü de muhtemelen tanımıyordur, o zaman yani nasıl gittiyse bir de kadın olduğun zaman o dönemde biraz daha zor gidersen. Cumhuriyet kadını da olsan, Osmanlı kadını da olsan [gülüyor] zor gidersen. Yani hikâye bu. Bu coğrafyanın ortamı.

Şimdi o gittiği zaman orda küçücük velet bile Stirling geldiği zaman “Gâvur geldi” diyor. “Gâvur” derken aşağılamak için söylemiyor, yani tasvir etmek için söylüyor, tanımlamak için söylüyor. “Bu, buraya geldi” diyor. Ya şimdi baktığımız zaman da bu

hikâyenin ağırlık tarafı bu ve Sedat Veyis Bey de, Sedat Veyis Örnek de bunun üzerinde ağırlıklı olarak duruyor. Ağırlıklı olarak bu konu hakkında değerlendirme yapıyor. Yani “Bunun böyle olması gerekir” diyor ve hakkaten bu kitabı [Türk Halkbilimi *kitabını eline alıyor*] önünüze alıp, baktığınız zaman burda bir Türkiye fotoğrafı görüyorsunuz. Bu fotoğraf önemli bir fotoğraf. Yani baktığınız zaman, Türkiye hakkında ne düşündüğünün izleri var burda.

Son olarak bir şekilde edebiyat, tiyatro ve sinema konusunda söylediklerinden bahsediceğim. Belki etnik meselelerin de farkında. Her bir şeyin bariz bir biçimde farkında olduğunu görmek mümkün ve töre, değer konusuna da bakıyor ve bunlar konusuna açıklayıcı bir mantıkla baktığı içinde Türkiye’deki çoğu şeyin farkında. Ben sadece bazı konuları açmak için okuyacağım. O nedenle üzerinde duruyorum, romandan bahsediyor. Tabii en bariz olarak Nabizâde Nâzım’dan Ümit Kaftancıoğlu’na kadar getiriyor olayı. Ümit Kaftancıoğlu son dönem insanlarından yani, 1980’de öldürülen bir insan ve bunun köy kültürü üzerine hatta köy kültürünün belli bir tarzı üzerine romanları var. Hakkaten bunlar... Ha, daha da önemli hikâye şu, söylediği şeyin önemi de orda, “genelde sanatçılar ve romancılar” diyor, “sinemacılar sosyal gerçekliği saptamada bunu daha açık saçık”, “açık saçık saptamada”... Yani açık saçık da doğru olabilir çünkü...

[*Gülüşmeler*] Yani “çok net bir biçimde saptamada bilim adamlarından daha ilerdedirler” diyor, “onlar bunu sezgisiyle fark ederler” diyor. Yani söylediği şey aslında o ve hakkaten baktığınız zaman, Türkiye’de bu edebi metinleri çok ciddi bir tarzda okuduğunu gündeme getiriyor, gösteriyor. Hüseyin Rahmi Gürpınar’dan bahsediyor o, malum. Reşat Nuri, Refik Halid Karay, Yakup Kadri Karaosmanoğlu ve Sabahattin Ali’nin bir Anadolu fotoğrafı çizdiğini anlatmaya çalışıyor. Hakkaten baktığınız zaman orda o fotoğrafı görmek mümkün ve çoğu insanın geçmişe dönük bir eğilimi yok, bir eylemi yok.

Yani anlamak bakımından geçmişe yönelmiyorlar. Orada önemli olan Kemal Tahir’in, Fakir Baykurt’un Talip Apaydın’ın, Mahmut Makal’ın Orta Anadolu; Yaşar Kemal’in Güney Anadolu; Bekir Yıldız’ın, Osman Şahin’in Güney Doğu Anadolu; Kemal Bilbaşar’ın, Dursun Akçam’ın, Ümit Kaftancıoğlu’nun ve Ömer Polat’ın Doğu Anadolu gerçekliklerini gördüğünü anlatmaya çalışıyor. Yani bu çerçeveye baktığınız zaman çok çeşitli metinlerde bu özellikler bariz bir biçimde ortaya çıkmaz yani birinin üzerinde dururken, birine vurgu yaparken öbürüne vurgu yapmadığını görürsünüz. Ve hakkaten Türkiye coğrafyasının değişik yörelerinin değişik bölgelerinin gerçeklikleri burda somut olarak şekilleniyor, sanatçıların romanlarında ve hatta ilginç bir şeydir muhtemelen o dönemdedir bu Tülay Er, değil mi? Ve muhtemelen çok net hatırlamıyorum belki biraz daha sonradır da onun lisans, master tezi... *Kemal Tahir Romanlarının Halkbilimsel Açısından Folklorik Açısından Değerlendirilmesi*, Sedat Veyis Örnek’in zamanında yapılmış.

Onun danışmanlığında yapılmıştır. Ondan sonra da pek o tür tezler muhtemelen olmadı. Yani bilemiyorum. Ama yazarı bu metnin kitap olarak yayımlanabileceğini düşünmüş. Öbürleri pek o tür şeylerin, şeyin içine girmeyebilir. O bakımdan dedim yani bu hikâyeyi sadece halkbilim, etnoloji anabilim dalı açısından söylemiyorum, yani belli bir anabilim dalı açısından, falan filan söylemiyorum. Daha genel olarak bunu söylemeye çalışıyorum yani başka bölümlerde de bunu yaptırılmazsın. Yani mesela edebiyat eksenli bir düşünce tarihi tezi yaptırılmazsın. “Niyazi Berkes’i ancak sosyolog çalışır, Fuat Köprülü’yü de ancak tarihçi ya da edebiyatçı” diyen küt kafa çoğunlukta. “Ya bu tarih

tezi mi, edebiyat tezi mi veya sosyoloji tezi mi, edebiyat tezi mi?” sorusuyla karşılaşırın. Yani ben teferruatını biliyorum. O metin de yayınlandığı için biliyorum. O nedenle böyle bir fotoğraf gündeme geliyor.

İkinci olarak baktığınız zaman o dönemde bunun gibi, Sedat Veyis gibi meseleye biraz daha yenilikçi açıdan bakan, modernist açıdan bakan, Kemalist açıdan bakan, sol açısından bakan insanların hiçbir biçimde gönderme yapmadığı Ahmet Hamdi Tanpınar’ın *Beş Şehir*’inden¹⁶ bahsediyor. Bu 1977’de yayınlanmış. Türkiye’de belli bir kesim insan Ahmet Hamdi Tanpınar’ın farkında değildi. Ve Ahmet Hamdi Tanpınar’ın özellikle *Beş Şehir*’ini hakaten insanın anlaması için kültürünün biraz geniş olması lazım. Yani kültürü sınırlı olan bir insan başka metinleri bir ölçüde anlayabilir ama Tanpınar’ın *Beş Şehir*’ini anlamaz. Çünkü *Beş Şehir* biraz tarihle falan ilgilidir.

Ve baktığınız zaman Halikarnas Balıkcısı’ndan Fikret Otyam’ın “Gide Gide” dizisine kadar bir gönderme var. “Gide Gide” dizisi de genellikle Türkiye’nin çok çeşitli yörelerini, Doğu, Güneydoğu yöresini de içine alan ve Fikret Otyam’ın görüntüler eşliğinde deneme tarzında Türkiye fotoğrafını çekmeye çalıştığı bir metin olarak gündeme geliyor.

Bunu daha fazla uzatmadan tiyatroya geçtiğimiz zaman tiyatrodada da çok karışık, karmaşık şeyler var. Ali Yörük’ün iki tane oyunundan bahsediyor. Mesela Ali Yörük’ün bu oyunlarından bu Tiyatro Bölümü’nde bahsedilmediğini çok net biçimde görürsün. Yani bakarken çerçevenin genişliği, farklılığı açısından bir zenginliği fark edersin. Hakaten baktığınız zaman Musahipzade Celal’den kalkarak Cahit Atay’ın *Sultan Gelin*’ine¹⁷ kadar bir değerlendirme var. *Sultan Gelin*, şimdi konusu falan filan da olağanüstü ilginç bir mesele. Tam da töre konusu, tam da halkbilim konusu. Hakaten bu konu daha sonraki dönemde de mesela Halit Refiğ tarafından filme¹⁸ çekilmiş bir konudur. Hatta biraz daha tersinden baktığınız zaman Batıya yönelik olarak Türkiye’yi ilginç gösteren bir konudur. Çünkü bu çok küçük bir çocuğun yengesi ile evlenmesini konu alan, hakaten Batıya egzotik gelen bir konudur. Burda bir biçimde bir şekilde gündeme getirerek kendi yazdığı iki metinden bahsediyor. Bunlardan birisi 1961’de sahneleniyor. Birisi taa 1969 yılında sahneleniyor ve aslında meseleyi anlamının biraz sınırlılıkları olduğu için diyorum. Sedat Veyis’i anlamının en önemli yollarından biri, onun yazdığı bu oyunları değerlendirmekten geçiyor. Çünkü oyunlarda ister istemez olayı açıklamaktan ziyade bir yargı da, bir değerlendirme de var. Orda Sedat Veyis’in daha kendi öznel yaklaşımı gündeme gelebilir. Dolayısıyla burada zaten bir fotoğraf da var. Fotoğrafın altında da neyi anlatıyor? Bariz bir biçimde yani taşra törelerini anlatan bir oyun diyor, anlatabiliyor muyum? Yani şimdi ne orda taşra törelerini 1970’lerin kafasıyla değil, 1980’lerin kafasıyla değil, çok daha önceki bir dönemden bakarak anlıyorsun yani. Çünkü onu değerlendirdiğin zaman önemli bir şey. Bu gün baksa, yani 1980’de yazsa belki biraz daha değişik bir şey yazar, 1970’li yılların sonlarında yazsa belki daha değişik bir şey yazar.

Ve ordan sonra sinema gündeme geliyor. Hakaten baktığınız zaman burada - kusura bakmayın, çenem düştü. Birazdan bitireceğim - çok ilginç bir şey var. Hikâye nerden kaynaklanıyor? Şurdan mesela, bakıyor, evvela Lütfi Akad’dan bahsediyor. Yani şimdi

16 Tanpınar, Ahmet Hamdi, 1946, *Beş Şehir*, Ankara [yayl.y.].

17 Atay, Cahit, 1965, *Sultan Gelin*, Ankara, Bilgi Yayınevi.

18 “Sultan Gelin” (film), 1974, Yönetmen: Halit Refiğ, Yapım: Saner Film.

Lütfi Akad'a ilgi duymak iki türlü olur.

Biraz soldan bakarsan "Abi, Yılmaz varken, Lütfi Akad ne yazar?" diye düşünürsün. Biraz sağdan bakarsan da Lütfi Akad yine ikinci sınıf bir yönetmendir. Bunun hangi filmleri üzerinde duruyor; *Gelin*¹⁹ ve *Düğün*²⁰ üzerinde duruyor. Şimdi baktığımız zaman üçleme üzerinde durmuyor. Birisinden özellikle yani *Diyet*'ten²¹ bahsetmiyor. *Diyet* bir biçimde bir şekilde işçiyi anlatıyor. Daha kentle artı kentle entegre olmuş bir durumu anlatıyor. Onun için benim tahminim, bilemiyorum, yani onu özellikle dışarı da bırakmış ve tahlil yapıyor. Lütfi Akad'ın büyük kente tutunmaya çalışsan, ancak göçüp geldikleri geleneksel kesimlerin töreleriyle yeni yaşama türünün gerekli kıldığı değer yargılarının çatışmasının anlatıldığı büyük aile tipinden küçük aile tipine dönüşme sürecindeki kültür değişmelerinin ele alındığı bir hikayeyi... Yani bu beni nerden çarpmıştır? Şuradan çarpmıştır: Yani ben bu filmi seyrettim, sonra bunu şimdi yeni baştan okudum. Ve ben o dönemde ilk defa bu film üzerinde durmaya niyetlendim. Niye, çünkü ben şu kanaate vardım hakaten Lütfi Akad bu üç filmiyle, *Diyet* de dahil olmak üzere Türkiye'de kentleşme sorununu, kentleşme sorununu bizim sosyologlardan daha gerçekçi bir biçimde değerlendiriyor. Yani Hoca'nın yaptığı o genel değerlendirme, yani burda sırasına baktığımız zaman da bir fotoğraf olarak kendini bariz bir biçimde gösteriyor; bir de şu kan gütmeyi güldürü türünde ele alan ve kan gütmeye geleneğiyle ünlü bir bölgemizin -Karadeniz'in, -törelerini ince bir alayla taşıyan Atif Yılmaz'ın *Güllü Geliyor Güllü*²²'sü. Şimdi baktığımız zaman sinema tarihi açısından *Güllü Geliyor Güllü* hiçbir yerde durmaz. Kötü bir film, sıradan bir film. Ama yani burada hakikaten baktığın zaman kan davası buna da bu biçimde bakmanın mantıklı olduğunu düşünüyorsun.

Yılmaz Güney'in *Endişe*'si²³; Şerif Gören çekti filmi ama hikâye Yılmaz Güney'in. Yılmaz Güney'in bir sürü başka filmleri var. *Endişe* neden önemli? *Endişe*, Doğu Anadolu'dan Güney Doğu Anadolu'dan gelen mevsimlik işçilerin Kürt işçilerin durumunu anlatıyor; yani ne var işin içinde, işin içinde töre var ve dolayısıyla onun başka filmlerine gönderme yapmıyor, *Endişesi*'ne gönderme yapıyor. Bir kısmını atlayarak Atif Yılmaz'ın *Kuma*'sı²⁴... Zaten *Kuma* film olarak insanın dikkatini çekmiyor, ama bir etnolog, bir sosyal antropolog baktığı zaman insanın ilk dikkatini çekecek film *Kuma*'dır. Niye, çünkü *Kuma*, yani onu herhalde izah etmeye gerek yoktur. Yani onu izah etmeye kalksam çok net bir biçimde ilkokul öğretmeni durumuna düşebilirim; yani tamam mı? İşte mesela bizim Tarih Bölümü'nde olsa izah etmeye çalışırdım, yok öğrencilere değil, bazı hocalara.

[*Gülüşmeler*] Dolayısıyla ama burada izah etmenin mantığı yok... *Kuma*'sı ve Feyzi Tuna'nın *Kızgın Toprak*'i²⁵ ve *Ezo Gelin*'i²⁶, Süreyya Duru'nun *Bedrana*²⁷ ve *Kara Çarşafli Gelin*'i²⁸ baktığımız zaman bu iki öyküde Bekir Yıldız'ın öykülerinden uyarlama

19 "Gelin" (film), 1973, Yönetmen: Lütfi Akad, Yapım: Erman Film.

20 "Düğün" (film), 1973, Yönetmen: Lütfi Akad, Yapım: Erman Film.

21 "Diyet" (film), 1974, Yönetmen: Lütfi Akad, Yapım: Erman Film.

22 "Güllü Geliyor Güllü" (film), 1973, Yönetmen: Atif Yılmaz, Yapım: Akün sütüdyoları.

23 "Endişe" (film), 1974, Yönetmen: Yılmaz Güney, Şerif Gören, Yapım: Güney Film.

24 "Kuma" (film), 1974, Yönetmen: Atif Yılmaz, Yapım: Erman Film.

25 "Kızgın Toprak" (film), 1973, Yönetmen: Feyzi Tuna, Yapımcı : Kadri Yurdatap.

26 "Ezo Gelin" (film), 1973, Yönetmen: Feyzi Tuna, Yapımcı : Memduh Ün.

27 "Bedrana" (film), 1974, Yönetmen: Süreyya Duru.

28 "Kara Çarşafli Gelin" (film), 1976, Yönetmen: Süreyya Duru.

yapılmıştır ve mesela bugün hiç kimse Bekir Yıldız'ı çok net bir biçimde önemsemiyor ve Memduh Ün'ün *Ağrı Dağı Efsanesi*²⁹ son yıllarda konumuz açısından dikkati çeken sinema ürünleri değil.

Yani şimdi baktığımız zaman bu hikâye bir şekilde unutulup gitmiş. Dolayısıyla Sedat Veyis Örnek'te bir tarih nosyonu görülüyor. Şimdi ama genel olarak baktığımızda -şöyle bir sonuçla bitireyim- yani bunları okuyor muyuz? Bunları okuyoruz, yani belki sınırlı bir biçimde okuyoruz. Ama aslanan hikâye bana göre bunları okuduğumuz zaman bunları bir bütün içine oturtabilmek. Yani mesela ne bileyim Türkiye'yi anlamadan Sedat Veyis'i anlamak mümkün değil. Türkiye'de bu folklorcuları anlamadan Sedat Veyis'i anlamak mümkün değil. Sedat Veyis'in farklılığını görmek mümkün değil. Türkiye'de Dil Tarih'i anlamadan Sedat Veyis'i anlamak mümkün değil. Ya şimdi baktığımız zaman yani Dil Tarih'teki geçmişinde belki Türkiye'deki geçmişinde etkilendiği insanlar yok mudur? Dil Tarih'te kesinlikle bana göre yoktur da, Türkiye'deki geçmişinde etkilendiği insanlar muhtemelen sınırlıdır. Niye, çünkü ufku biraz daha Batıya dönük bir adam, anlatabiliyor muyum? Yani ben şuna inanıyorum, bana göre Tahir Alangu'yla olağanüstü çakışıyor bir takım tahlilleri. Ama ben Tahir Alangu'dan çok fazla etkilendiğini zannetmiyorum. Zaten şimdi baktığımız zaman hikâye başka türlü geliyor. Mesela hakaten ilginç bir şey. Nerede geliyor bu? Biraz Amerika etkisi altındaki yerlerde geliyor bu. Mesela şöyle bakalım. Burda bu folklor dergileri falan filan var. Tamam mı? Mesela iki tane folklor dergisi var hakaten önemli. Önemli biraz da başka hikâyeler geliyor yani. Bu topluma biraz oryantalist gibi bakıyoruz aslında, biraz Avrupalı gibi bakıyoruz. Biraz da etnolog olmak için Avrupalı gibi mi bakmak gerekiyor? Yani gerekmez o ayrı hikâye de belki, Türkiye koşullarında biraz öyle gerekiyor. Hakaten baktığımız zaman Türkiye'de en ilginç iki folklor dergisi, birisi Boğaziçi Üniversitesinin çıkardığı *Folklor Araştırma* dergisi, birisi de Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nin çıkardığı *Halk Bilimi* dergisi anlatabiliyor muyum? Bunları da hocalar değil, öğrenciler çıkarıyor. "Görüntü" de öyle. Hakaten ilginç bir şey. Yani baktığın zaman öbür dergiler bu kadar cevval değil. Niye bu kadar cevval değil? Burada örneklerini de görüyorsunuz? Öbür dergilerde folklorun kuramı üzerine fazla bir hikâye yok.

Yani folklorun kuramı üzerine fazla bir laf söylemek için biraz herhalde yabancı dil bilmek gerekiyor. Yani bu işin içine dalmak gerekiyor. Mesela ne bileyim mesela orada baktığın zaman ODTÜ'de en fazla ilgilenen kim? Seyfi Karabaş ODTÜ'den değil mi? Yani Seyfi Karabaş nerden geliyor? İngiliz dili edebiyatından geliyor. Yani hocanın en önemli vasfı ne? Hocanın en önemli vasfı da her bir şeye biraz açık olması. Yani şimdi baktığın zaman başka şeylere açıklık bakımından Sedat Veyis Örnek'in burda ne öncesi var, ne sonrası var, benim bildiğim. Yani böyle bir hikâye var ve bunun öğrenilmesinin yolları nereden kaynaklanır: Bu dönemde bile üniversitelerde etnoloji somut iki örnekteki kadar teorik değil.

Bana göre bütün hikâye şu: Bunun yolu var mıdır, yok mudur? Ben onu bilemem. Niye, ne anlamda bilemem? Şu anlamda ben onu bilemem: Yani bu konu üzerinde hakaten ciddiyetle durulduğu zaman Sedat Veyis'in bu doktora tezinin bir biçimde ortaya çıkması lazım. Bu rahatlıkla yapılabilir. Yani ha yayınlanması, yayınlansa daha iyi olabi-

29 "Ağrı Dağı Efsanesi" (film), 1975, Yönetmen: Memduh Ün.

lır, ama yani yayınlanmasa bile bunun üzerine bir metin yazılabilir. Ha, ne olabilir? Çünkü ben baktım yani, ben yanlış görmüş olabilirim. Sedat Veyis üzerine yapılmış tez yok, yani bitirme tezi olabilir, yapılmış, ama yani Sedat Veyis üzerine en azından bir yüksek lisans tezi yapılabilir. Yani böyle bir şey yok. Ha! Ne yapılabilir? Sedat Veyis Örnek'in bu metinleri yayınlanabilir. Bunlar kolay işlerdir anlamında söylemiyorum.

Yani bu tiyatro metinleri en azından üçü ve konuşmaları, yazıları toparlanabilirse bunlar yayınlanabilir. O zaman insan daha büyük bir fotoğraf görebilir. Çünkü ben kendi algıladığım tarzda doğru yanlış bir sürü önemli yerlerini de kaçırmışumdır, o ayrı bir hikâye. Algıladığım tarzda Sedat Veyis'in bu topluma dair yaklaşımını, bir tür katkılarının uğraşla daha net ortaya çıkabileceğini zannediyorum. Yani ben bir kısa biyografi buldum. O biyografide de ne var? O biyografide çok net bir biçimde altı yedi tane dergide, birini siz de söylediniz, *Türk Dili* dergisi, *Varlık*, *Yeditepe*, şurda burda yayınlanmış yazıları var. Yani ben ona onlara ulaşabilsem o konuda yalan yanlış, başka konularda söylediğim yalan yanlış şeyler gibi [*güliyor*] yalan yanlış şeyler söyleyebilirim ki genelleme yapmamız mümkün olabilirdi. Yani benim söyleyeceğim altını çizeceğim iki şey bu. Önemi var. Ne anlamda önemi var? Sadece etnolog olarak önemi yok, daha genel anlamda bir kültür adamı olarak önemi var. Çok net bir biçimde. Türkiye'de bir takım şeylerle karşılaştırıldığı zaman değeri çok daha net bir biçimde anlaşılabilir. Hikâye ne, Dil Tarih'e biraz iğreti duruyor. Niye şimdi 61'den 80'e kadar, 10 yıl burada çalışmış. 69'dan 74'e kadar 5 yıl, 19 yıldan 5 yılını düştüğün zaman 14 yıl Dil Tarih'te çalışmış gibi bir şey oluyor.

Dolayısıyla bir biçimde bir şekilde bu çerçevenin de dışında. Ama bu bir tarzda da etkilenmiş, yani nasıl söyleyeyim, şunu bulmak mümkün. Yani öbür türlü ya burdaki şeylerin bir biçimde bir şekilde aktarılması tarzında düşündüğün zaman bile yani yazdığın metinlerden kalktığımız zaman onun nasıl söyleyim örtük olarak Türkiye'de etnoloji hakkında yayınlar hakkında ne düşündüğünü bulmak mümkün. Çünkü bu kitabı [100 Soru'da kitabımı eline alıyor] daha genel mahiyette bir kitap olarak gündeme gelse ve son iki sorusu nasıl söyleyim Türkiye'de etnolojinin gelişmesi biçiminde tezahür etse en azından nasıl [*kitabı sallıyor ve masaya koyuyor*] mesela Nermin Erdentuğ'un bin dokuz yüz kaçlı yıllarda bilmiyorum. "Türkiye Türk Toplumunda Sosyal Antropolojik Araştırmalar" diye bir metni var ya, o metnin tarzında bir görüş açısı o kadar teferruatlı olmasa da ortaya çıkardı ve üzerinden bu kadar zaman geçtikten sonra bile üzerinde durulması gereken; durduğumuz zaman, okuduğumuz zaman kendi geldiğimiz noktada yeni özelliklerini keşfedebileceğimiz bir entelektüel portresi belirirdi. Bu kadar uzattık. Kusura bakmayın. Benim algıladığım bir çerçevede ben bir metin hazırladım. Metni okuduğum zaman, benim kıratım zayıf. Gözlerim biraz engelleyebilir, sıkabilirim sizi, ama öyle irticalen konuşmaya çalıştım. Böyle konuşmaya çalıştıktan sonra şimdi beş dakika sonra kalktığım zaman burda da şunu kesinlikle her zamanki gibi farkedeceğim ki en fuzuli konuları anlattım... En önemli konuları anlatmamış oldum.

[*Gülüsmeler, alkış*]